

Szent-Györgyi Albert intézete működik

Beszélgetés dr. Banga Ilonával Szent-Györgyi Albert és utolsó nagy felfedezéséről

A Nobel-díjas Szent-Györgyi Albert bárhol a világon, ahová a tudomány fénye eljutott, megbecsülést és elismerést talált volna, ő azonban magyarnak vallotta magát és Magyarországon akart élni s dolgozni. Az egész világ figyelmét Szegedre és a szegedi egyetemre irányította s mindezért az elmúlt esztendőben — gáncsot és időzítést szenvedett, természetesen a fasiszta elemek részéről. Pedig nem télt mást, csak becsületesen gondolkodó ember maradt s nem volt hajlandó meggyőződését: a nemzetközi egyetértés szolgálatát elárulni.

Szent-Györgyi Albert augusztus elején elhúnt Szegedről s azóta nyomavészett. El kellett mennie, mert idejei tovább már nem bírták a Gestapó állandó kellemetlenkedését. Intézetét egyik legkedvesebb és legtehetségesebb munkatársára: dr. Banga Ilona egyetemi magántanára bízta. Banga Ilona itt maradt, mindvégig híven kitartott a világhíres Szent-Györgyi laboratórium lombikjai mellett s mindent megőrzött, amit Szent-Györgyi Albert és a művelt világ tudományossága egyszer még számonkérhet a szegedi egyetemtől...

Élesztő- és inzulin-gyártás

Dr. Banga Ilona most itt ül velünk szemben Szent-Györgyi Albert elárvult dolgozószobájában, az Orvosvegytani Intézetben. Ez az egyetlen fűthető helyiség jelenleg az egész intézetben, amelynek nagy problémája a kályhaanyag. A kísérleti állatokat állandóan egyforma melegben kellene tartani s ez most szinte lehetetlen. Egyéb problémák is vannak, de ezek fontossága eltörlül emellett, hogy — Szent-Györgyi Albertről semmit sem tudnak...

— Azért dolgozzatok, — mondja bizakodó mosollyal a fiatal magántanárnő. — Legutóbb élesztőt gyártottunk és a klinikákat 80 százalékkal eláztuk vele. Most pedig szeretnék berendezkedni az inzulingyártásba. Egyelőre nehézségeink vannak, de reméljük, hogy majd leküzdjük őket.

Mintha Szent-Györgyi professzort hallanánk beszélni... Megállapíthatjuk, hogy ha a nagy alkotó-zseni távol is van, szelleme itt maradt a szegedi orvosvegytani intézet falai között...

Az utolsó nagy munka kész

Mialatt az egész világ égett körülöttünk, Szent-Györgyi Albert intézetében lázasan folyt a tudományos munka. Hatalmas jelentőségű kísérleteket folytattak, amelyek eredményével most akart Szent-Györgyi Albert a világ elé lépni. A munka kész, csak a nyomás hiányzik. Nagy halom korrekturát vesz elő dr. Banga Ilona s szinte meghatottan forgatja a lapokat:

— Az izomösszehúzódságról szól, egy esztendő munkánk összefoglalása, — mondja. — Meggyőződésem szerint kutató zsenije teljében volt a professzor ur, amikor ezen dolgoztunk. Olyan eredményeket hoztunk ki, amelyek átalakítják és új a-

pokra fektetik az izomösszehúzódságról alkotott összes eddigi elméleteket.

Jól emlékszünk rá, milyen nagy szenzációt keltett, amikor a múlt év őszén Szent-Györgyi Albert először tartott nyilvános előadást erről a felfedezésről. A budapesti lapok első oldalán, a hadihelyzetről szóló jelentések előtt tárgyalták Szent-Györgyi Albert beszámolóját! Természetesen nem a fasiszta lapok... A fasiszta sajtó támadásai azonban nem tudták elkedvetleníteni Szent-Györgyi professzort. Egész nyáron, a legerősebb bombatámadások alatt is lázasan dolgozott, hogy a nagy mű befejeződjön.

— A nagy, július 2-iki bombatámadást itt eltűnték az együtt, a laboratóriumban, — meséli Banga Ilona. Augusztus elején ment fel Budapestre, amikor a munka teljesen kész volt.

Szent-Györgyi bujkálni kénytelen

Szent-Györgyi Albert azóta Budapesten bujkált. Bujkálni kényszerült a Gestapó elől, amelynek pribékjei ujszegedi villájának kapuja előtt ál-

lottak minden reggel. Csak azért nem teheték rá kezüket a világhírű magyar tudósra, mert a magyar rendőrség háziőrizetben tartotta. Augusztus elején azonban közölték Szent-Györgyivel, hogy a magyar rendőrség tovább már nem tudja a Gestapótól megvédeni. Ekkor határozta el magát a professzor a budapesti utra.

— Általánosan titkos cím alatt írta leveleit azóta, — folytatja elbeszélését dr. Banga Ilona. — Október 8-án kelt az utolsó levele, amelyben az izomösszehúzódságról szóló munka kefelevonatait kérte tőlem, hogy átnezzem. A kefelevonatokat sajnos már nem tudtam neki elküldeni...

Szent-Györgyi Albert tehát október 8-án még Budapesten tartózkodott. Arról nem tud Banga Ilona, hogy idegen állampolgárságot szerzett volna, mint ahogy azok, akik a nagy tudós életéért remélik. Az tény, hogy megkísérelte megszerezni a svéd állampolgárságot kiváló, tudós munkatársa: dr. Rusznyák István professzor számára.

Két hónap óta semmit sem tudnak az Orvosi Vegytani Intézetben Szent-Györgyi Alberttről. De az intézetben, ha lassan is és küzdelmesen, folyik a munka s a fasiszta rémálomból felébredt Szeged egyeteme, a megőrzött intézet s az elárvult dolgozószoba visszavárja a Nobel-díjas tudóst, az egyetemes emberiség haladásáért folytatott nemese küzdelem nagy zászlóvivőjét.

Csányi Piroska

Földreform és nemzeti felemelkedés

Huszonöt évig a plutokrata arisztokrata érdekek szolgája volt az ország népe és ma, egy kifosztott ország közepette, magunkra hagyva itt állunk azzal a kötelezettséggel terhelve, hogy határoznunk kell a jövőnkönkről. A háború lerombolta a magyar állam épületét, s abból a szégyenes építőanyagból, ami most körülöttünk kéznél van, kell felépítenünk azt a házat, amely nekünk és minden magyarnak otthona, hazája lesz. Másra nem bízhatjuk, ez a munka ránk vár.

Államunkat nem csak politikai és alkotmányjogi tekintetben kell újraépítenünk, hanem gazdaságilag is. Mert csak mindkét probléma együttes becsületes megoldása biztosíthatja nemzetünk megmaradását és boldog jövőjét. Politikai sikon biztosítanunk kell népünk legszelebb rétegei számára a lehetőséget, hogy sorsának intézését kezében tartsa, gazdaságilag, anyagilag pedig olyan sorba kell juttatni, hogy ez a föld ne mostoha anyja, hanem édes hazája legyen!

Gazdasági tekintetben a feladat súlyosabb része a földmívelés újjászervezése lesz, mert a termelőszközök, mint: állatállomány, gépek, vetőmag, szerszámok stb. katasztrofális mértékben hiányoznak. Pedig a lerombolt gépek munkássága is a mezőgazdaságban fogja keresni boldogulását s ezek számára is kell munkalehetőségről és kenyérről gondoskodni. Van azonban ezen kívül még egy nehézség. A háború után ismét a világpiaci kínálat fogja szabályozni a mezőgazdasági termények árát és mi, a külterjes gazdasági ter-

ményeinkért, mint amilyenek a kenyérmagvak és takarmánynövények, a gépekkel olcsón termelő tengerentúli államok versenye mellett nem fogunk annyit kapni, amiből mezőgazdaságunk népe tisztességesen megélhet. Emellett a kiviteli feleslegünk értéke sem lesz elegendő a behozott iparcikkek és nyersanyagok kifizetésére. Állatállományunkat, gazdasági gépeinket csak külföldről pótolhatjuk s értük gyáripárunk megbénulása miatt, szintén mezőgazdasági terményekkel kell fizetnünk. Buzára nem lesz szükségünk a tengerentúli államoknak, mert azt olcsón előállítják gépmunkával, de drágán és szívesen meg fogják venni a sok kézimunkával és szak-tudással produkált terményeinket, melyeknek a termelése ott sokkal többbe kerül.

Az élénk tornyosuló probléma tehát kétoldalu. Van egy igen sürgős feladat, még pedig a jövő évi kenyér biztosítása és egy távolabbi, de ugyanolyan fontos feladat: a mezőgazdaság átalakítása a több kézimunkát és több szaktudást igénylő belterjes művelésre.

Az első feladat megoldására szükség lenne egy, a jövő gazdasági évre terjedő hatályú olyan rendelkezés kiadására, hogy aki az elhagyott, megműveletlen földet beveti, műveli, azt fogja illetni annak a termése. Ezen kívül minden eszközzel biztosítani kell a föld felszántásához szükséges traktorok üzemanyagát. Ennek érdekében igénybe kell venni külföldön élő s ott politikai összeköttetésekkel rendelkező honfitársaink segítségét is. Sajnos, az őszi szántást már nem végezhetjük el, de a tavaszi vetés

lehetővé tétele létérdeklünk.

A második feladat, a mezőgazdaság átalakítása és ezzel kapcsolatban egy igazi, a parasztság érdekeit szolgáló szövetkezeti szervezet létesítése nagyvonalú földreform nélkül nem képzelhető el. Ott, ahol aprólékos, sok szaktudást, türelmet és gondosságot igénylő termények előállításáról van szó, a nagybirtok a maga tömegtermelési rendszerével, a munkások minőségi munkáját nem honoráló üzemszervezetével a kisbirtokkal szemben nem állja meg a helyét. Igazolja ezt az élet, a valóság, amely megmutatta, hogy az igényes és értékes termények termelési tájait nem a nagybirtok, hanem a kisparasztság alkotta meg. A világhírű makói hagyományt, szegedi paprikát, hevesi dinnyét, kecskeméti barackot, nagykovácsi uborkát és még egy tucat igen értékes terményt nagy tömegben és exportképes minőségben nem a nagybirtok, hanem a kisparasztság termeli. Ennek a termelési rendszernek az egész országra való kiterjesztése a magyarságnak elsőrendű érdeke.

Éppen ezért nemcsak politikai, hanem gazdasági szükségességet is felismert a Nemzeti Parasztpárt akkor, amikor a tisztességes földreformot programjának alapvető tételévé emelte.

Politikai szükségesség azért, mert a földnek a magyar parasztság kezébe juttatásával megszűnik annak lehetősége, hogy egy kisszámu birtokos osztály idegen érdekek szolgálatába állítsa a föld népét, gazdasági szükségesség pedig azért, mert földreform nélkül nincs nagyobb nemzeti jövedelmet és emberibb megélhetést biztosító belterjes mezőgazdasági felemelkedés útja: politikai szabadság és gazdasági függetlenség.

Somogyi Imre.

Jugoszlávia és Bulgária között megszűnik a határforgalom korlátozása

Hubert Harrison, a Reuter külön tudósítója írja Bariból: A jugoszláv külpolitika nagy sikere, hogy a jugoszláv-bolgár viszony csodálatosan rövid idő alatt a gyűlölködő ellenségeskedésből az őszinte megértés és baráti együttműködéssé változott. Most értesülök — írja az angol újságíró — arról, hogy a jugoszláv-bolgár határon szabad a közlekedés. Nincs szükség többé utlevélre, beutazási engedélyre. Ez szinte hihetetlennek tűnik, elsősorban azok előtt, a kik hetekkel előbb még látták a határokon végighúzó szöges drótkerítéseket és átmentek a bosszantó és kellemetlen vizsgálatok hosszú során.

A jugoszláv-albán viszony is ide fejlődik. Nagy a barátság a jugoszláv és albán szabadsápatok között. Fegyverbarátság ez, tartalma a hitlerizmus mély gyűlölete.

Hivatalosan Belgrád még nem beszél róla, de már köztudomású, hogy a Jugoszlávia délnyugati részén élő albán kisebbség sorsát Macedóniához hasonló módon oldják meg. Ezek részére is tökéletes egyenlőséget és demokratikus autonómiát biztosítanak.